

A CSOMAGOLÓANYAGOK ÉS A CSOMAGOLÁS JELENTŐSÉGE AZ ÉLELMISZEREK MIKROBIOLÓGIAI MINŐSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉBEN

Tabajdiné dr. Pintér Vera
élelmiszer mikrobiológus, vegyészmérnök
GMP Team Kft.

www.gmp.tabajdi.eu

Élelmiszerekkel érintkezésbe kerülő anyagok vizsgálata c. konferencia
Aquaworld Resort 2015.10.01.

IJESZTŐ, NEM IGAZ?

KIDOBOTT ÉLELMISZEREK

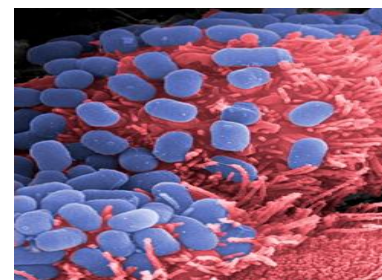
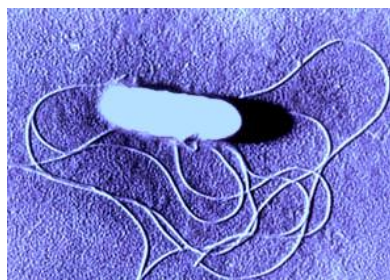
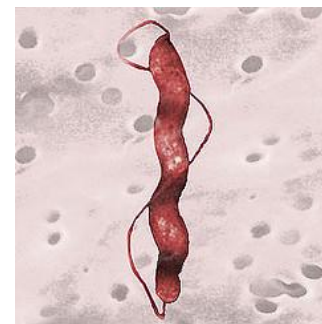

A világon megtermelt élelmiszer 30%-át dobjuk ki minden évben.
1,3 millió tonna élelmiszer kerül a kukába!

1 milliárd éhező van a világon, pedig a kidobott ételből akár 3 milliárd is jóllakhatna!

ÉLELMISZEREK OKOZTA MEGBETEGEDÉS

A világon a megbetegedések 10-30%-a élelmiszertől ered
Közel 2 millió **ember hal meg évente!**

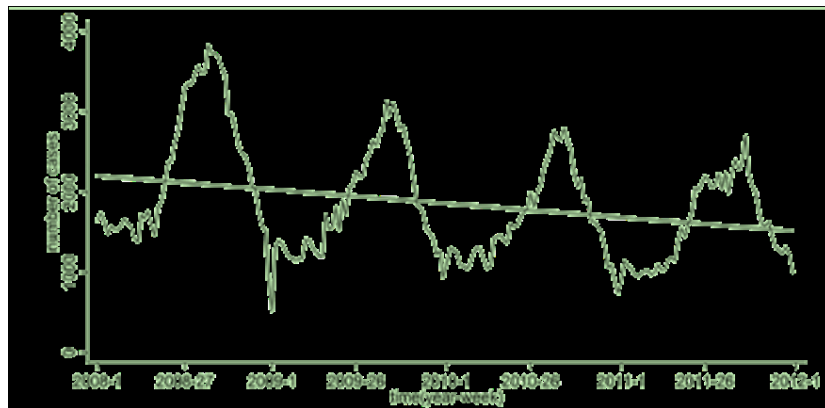

MRSA

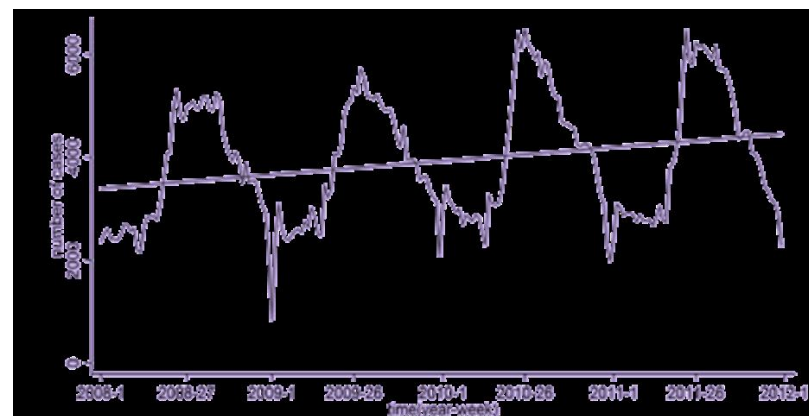
Ritka, de a mortalitás nagy, az infektiiv dózis kicsi

Esetszám alakulása (EFSA)

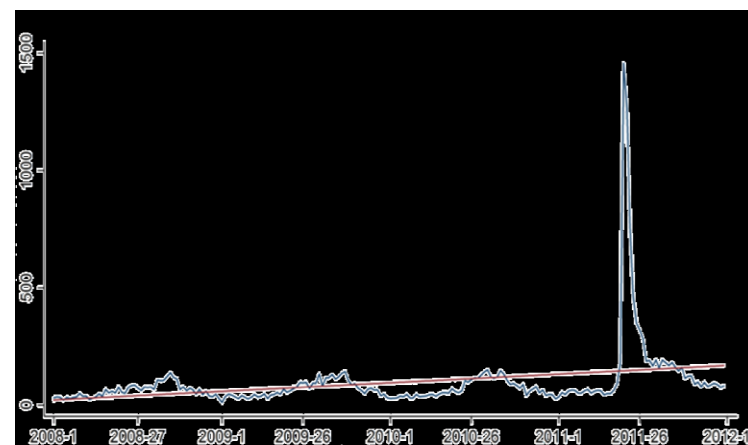
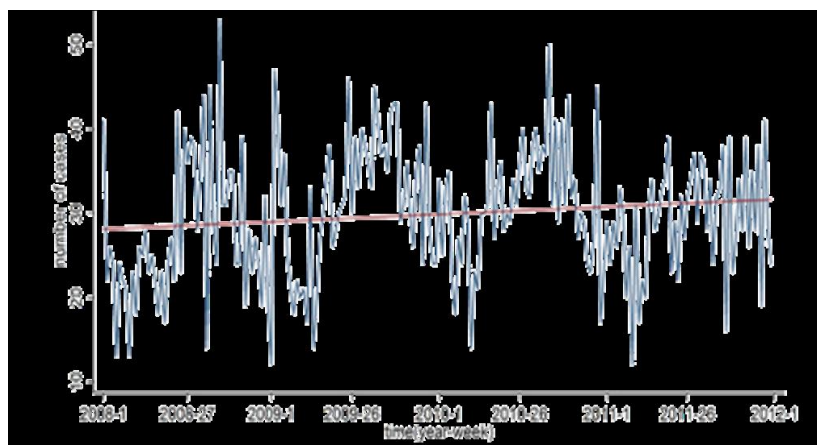
Salmonella spp. *Campylobacter* spp.

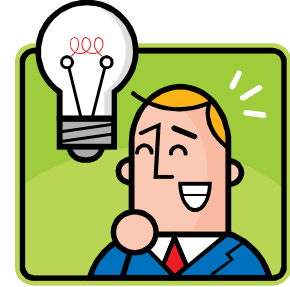
L.monocytogenes

E. coli VTEK

KORUNK JELLEGZETESSÉGEI

- Globalizáció
- Nemzetközi kereskedelem

(árak szabad áramlása)

mikrobaforgalom

nem honos mikrobák
antibiotikum rezisztens kórokozók

- Túrizmus
- Egészséges táplálkozási igény,
- Új táplálkozási szokások, Stresszes életmód, egész napos aktivitás heti bevásárlás
- Törekvés az erős fizikai behatások mérséklésére és a felhasznált kémiai tartósítószeresek csökkentésére
- Új nyersanyagok, Nincs igazi friss áru az asztalon
- Feldolgozottsági fok növelésére kiterjedtebb veszélyforrás
- Új kereskedelmi formák egyre hosszabb minőségmegőrzési időtartamot követelnek,

új tartósítási technológiák
új csomagolási eljárások szükségesek.

ÉLELMISZEREK MIKROBIOLÓGIAI ÁLLAPOTÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Mikroorganizmusok tulajdonságai

Szaporodási sebesség
Tápanyagigény
Kölcsönhatás

Élelmiszer belső tulajdonságai

Összetétel
rH
pH
 a_w

Mezőgazdaság

Nyersanyagok
Eszköz, berendezés

Környezet

Hőmérséklet, RP
Talaj, víz, levegő
Közvetítők
rovar, rágcsáló
madár, ember, szállítás!!

Feldolgozás (Konyhatechnológia)

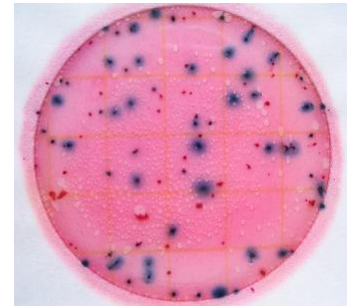
Feldolgozási művelet
előkészítő műveletek
tartósító műveletek
Tárolás körülményei
csomagolás, tárolás,
°C, RP

hőkezelés, hőelvonás,
vízelvonás (sózás, cukrozás, szárítás)
kémiai és biológiai tartósítás

A MIKROORGANIZMUSOK SZAPORODÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

termékspecifikus mikrobiota
hasznos, romlást okozó, kórokozó

- kezdeti mikrobaszám, **mikrobatársulás**
- **idő**,
- a közeg tápanyagtartalma, **összetétele**,
- **a közeg vízaktivitása (szabad víz tartalma)**,
- a hőmérséklet,
- a közeg **pH**-ja,
- az **oxigénviszonyok**.

A mikrobaszaporodáshoz szükséges környezeti tényezők megváltoztatása a szaporodás lelassulásához vagy megszűnéséhez vezet.

Élelmiszereink és azok alapanyagai nemcsak az ember. számára, hanem a mikroorganizmusok számára is tápanyagul szolgálnak. Élelmiszertípustól függően $1-10^8$ sejt/g

A CSOMAGOLÁSSAL SZEMBENI IGÉNYEK

MIKROBIOLÓGIAI SZEMPONTBÓL

Fontos, hogy

- védelmet nyújtsanak a mikrobiológiai romlás ellen
- védelmet nyújtsanak a környezet mikrobiológiai szennyezése ellen
- megakadályozzák az élelmiszer kórokozó és romlást okozó mikroorganizmusokkal való utószennyeződését
- a csomagolóanyag ne legyen mikroorganizmusok hordozója.

Biztosítaniuk kell

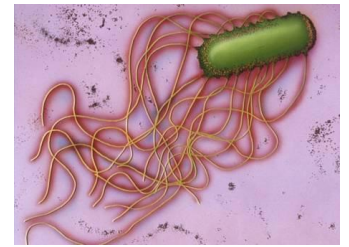
- a helyes páratartalmat és /vagy gázösszetételt (megfelelő áteresztőképességet),
- a mikrobiológiai korrózió megelőzését,
- tartósító eljárásoknak és az anyagmozgatásnak való ellenállást,
- a termékben lévő mikroorganizmusok szaporodásának gátlását.
- hiteles tájékoztatást (a helyes minőségmegőrzési időtartam megállapítása is a legtöbb élelmiszer esetében mikrobiológiai módszerekkel történik.)

Környezetvédelmi szempont továbbá, hogy

az újra nem hasznosítható csomagolóanyagok biológiailag lebomlóak legyenek, amelyben szintén jelentős szerep jut a mikroorganizmusoknak.

SZENNYEZŐDÉS MEGAKADÁLYOZÁSA

- Az élelmiszer kórokozókcal és romlást okozó mikroorganizmusokkal való utószennyeződését (mikrobaáteresztőképeség) megakadályozzák
- A csomagolóanyag ne legyen mikroorganizmusok hordozója
(a csomagolóanyag többsége a gyártást követően steril, kéz, csomagolási művelet, kártevők hatására az utószennyezés elkerülhetetlen, mértékét a 4/1998 EüM rendelet határozza meg)
- Az élelmiszer ne szennyezze a környezetet
(pl. nyers baromfi..)

MEGFELELŐ ÁTERESZTŐKÉPESSÉG BIZTOSÍTÁSA

A csomagolóanyagok fejlesztésének egyik fő célja a záró tulajdonságok optimalizálása

- helyes páratartalom
- megfelelő gázösszetétel biztosítása

MEGFELELŐ ÁTERESZTŐKÉPESSÉG BIZTOSÍTÁSA

HELYES PÁRATARTALOM

A SZAPORODÁS FELTÉTELEI 0,65 a_w ALATT MEGSZÚNNEK

- Az a_w alacsony

áteresztőképesség nagy

nedvesség jut az élelmiszerbe
nő a vízaktivitás

áteresztőképesség kicsi

páralecsapódás a felületen
hőmérsékletingadozás
hatására

- Az a_w magas

áteresztőképesség nagy

nedvesség jut ki az élelmiszerből
felületi száradás

áteresztőképesség kicsi

mikroba szaporodás a felületen
anaerob viszonyok kialakulása

MEGFELELŐ ÁTERESZTŐKÉPESSÉG BIZTOSÍTÁSA

MEGFELELŐ GÁZÖSSZETÉTEL

Az eredeti mikrobatársulás összetételének és szaporodási képességének változása

átersztőképesség nagy

MAP gázösszetétele megváltozik, szaporodást gátló hatása csökken

Vákuumcsomagolt termék hatásának csökkenése

átersztőképesség kicsi

MAP gázösszetétele csak a mikroba szaporodás következtében változik

Hatásos vákuumcsomagolás

Az élelmiszer mikroökológiai környezete jelentősen változik

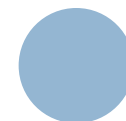
OXIGÉNHEZ VALÓ VISZONY 1

Csoport	Nemzetség	Faj
Aerob pálcá	<i>Campylobacter</i> <i>Pseudomonas</i> Acetobacter Glükonobacter	C. jejuni és coli P. aeruginosa Ecetsav baktériumok
Obligát aerob	Penicillium Aspergillus Fusarium	<i>P.expansum</i> ochratoxin <i>A.niger</i> <i>A.flavus</i> aflatoxin <i>Fusarium</i> F2, T2 toxin
Aerob és fakultatív anaerob	<i>Escherichia</i> <i>Salmonella</i> Shigella	E.coli S.Enteritidis, Typhimurium
Aerospóraképzők	Bacillus Alicyclobacillus	B.cereus, B.subtilis A.acidoterrestris

OXIGÉNHEZ VALÓ VISZONY 2

Csoport	Nemzetség	Faj
Anaerob, fak., aerotoleráns kokkusz	Micrococcus Staphylococcus Streptococcus Leuconostoc Pediococcus	S.aureus S.faecalis (enterococcus) L.mesenteroides P.cerevisiae
Anaerob, fak., aerotoleráns pálca	Lactobacillus Listeria Propionibactérium	L.plantarum L.monocytogenes
Obligát anaerob	Clostridium	C.botulinum, C.perfringens
Élesztőgombák	Sacharomyces Candida	S.cerevisiae C.albicans

A CSOMAGOLÁSI TECHNOLOGIA HATÁSA A HÚSIPARI TERMÉKEKBEN ELŐFORDULÓ MIKROORGANIZMUSOKRA

Nyers hús: Staph., Ps., Morax., Microc., Lactob., Enterob, S

Tárolt hús: Streptoc., Ps., Enterob., Clostr.,

Hűtött hús: L.mon., Ps., Microc., Lactob.,

Csomagolt hús: Enterob., Lactob., Brothotrix

MAP (CO₂, N₂): Lactob., Brothotrix

MAP (80% O₂): Ps., Brothotrix

Húskészítmény

(100 °C alatt): Bacillus, Clostr., Staph., Enteroc., Brothotrix
utó: S.alm.

Csomagolva: Lactob., Micrococ., magasabb hőmérs: Staphyloc.

KORRÓZIÓ MEGELŐZÉSE

A csomagolóanyagok egy része mikrobák által támadható

adalékanyagait, lágyítóit, stabilizátorait... a
mikrobák szénforrásként felhasználják

rideggé válhat

elszíneződhet

áteresztőképesség megváltozhat

Okozói

Penészgombák

Pseudomonas aeruginosa

Megakadályozás: lágyítók, stabilizátorok, biocidek
gondos kiválasztása

Migráció

Biológiai lebonthatóság

TARTÓSÍTÓ ELJÁRÁSNAK VALÓ ELLENÁLLÁS

Jelentős igénybevétel

Hőkezelés (megfelelő szilárdság)

Hőelvonás (megfelelő szilárdság)

Kémiai tartósítás (pácoltás, füstölés, savanyítás, tartósítószer)

Besugárzás –szerkezeti változás elkerülése

Tájékoztatás

Mikrobiológiai szempontból fontos

A minőségmegőrzési időtartam megjelölése

mikrobiológiai validálás /EU Guidance

Az élőflóra tartalom megjelölése

KÖRNYEZETVÉDELEM

A csomagolóanyagok egyre nagyobb részét teszik ki a kommunális hulladéknak.

A korszerű csomagolóanyag

- újra felhasználható, újra hasznosítható vagy biológiailag lebomló
  - a lebontásban jelentős szerep jut a mikrobáknak
  - az újra felhasználható csomagolás higiénia
- ártalmatlanítása esetén a környezeti szennyező hatás kicsi
- ehető

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

A csomagolóanyagoknak terméktípustól, technológiától, tárolástól, környezetvédelmi előírásoktól függően sokféle követelménynek kell megfelelnie

Élelmiszeriparban

- Interaktív csomagolás
- Nanotechnológia alkalmazása a csomagolóanyagok kialakításában
- Biopolimerek
- Ehető csomagolás

Háztartásban

- vákuumcsomagolás

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

INTERAKTÍV CSOMAGOLÁS

A csomagolóanyagokat olyan fóliákkal és bevonatokkal látják el, amelyek a becsomagolt termékkel kölcsönhatásban elősegítik annak védelmét, eltarthatóságát. aktívan közreműködnek a termék minőségének megőrzésében

Kölcsönhatást hoznak létre az élelmiszer, a csomagolóanyag és a csomag belső gáztere között

- Aktív bevonatok (mikrobagátló anyagok, oxigén lekötők, vízgőz abszorbeálók
  - etilalkoholt fejlesztő tasakos
  - oxigén-lekötő rendszerek (aerob baktériumok, oxidáció gátlása)
- érzékeli a csomagolt terméket érő hatásokat (UV sugárzás, hőmérséklet, mechanikai behatások, szivárgás, romlásból eredő folyamatok), és információt nyújt különböző indikátorok, hangjelzők, adatrögzítők, stb. segítségével.
- aktív választ ad a termékben végbement változásokra, informál a termék „előéletéről”, jelzi a zárás sértetlenségét, bizonyítja a termék eredeti állapotát.

- A hatásmechanizmusukat termékenként és csomagolóanyagokként kell vizsgálni, mert csak így lehet meghatározni a csomagolóanyagba beépített és azt szabályozottan kibocsátó aktív adalékanyag-mennyiségeket.
- A csomagolóanyagok egészségre nem ártalmas (adalék-) anyagot tartalmazhatnak, mint pl. oxigén- és vízgőz abszorberek, szerves savak és sóik, alkoholok, antioxidánsok, stb.

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

NANOTECHNOLÓGIA ALKALMAZÁSA A CSOMAGOLÓANYAGOK KIALAKÍTÁSÁBAN

Az interaktív csomagolás egyik új példája a nanotechnológia alkalmazása az élelmiszerek csomagolóanyagainak kialakításában

- Nanoborítások többrétegű emulziókkal
pl. antimikrobiális filmréteg
- Nanorészecskékkel funkcionális anyagok bevitele
biopolimerekbe (biopolimerek tulajdonságainak javítása)
- Nanoszenzorok beépítése mikrobiológiai
szennyeződések érzékelésére
- Nanokompozitok bevitele a termékek
nyomonkövetése, azonosítása érdekében

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

BIOPOLIMEREK

Biopolimerek pl- politejsav (PLA)

biológiai úton lebomló természetes alapanyagú polimerek
nem megfelelő aroma és gázzáró képesség
nem megfelelő szilárdság, rideg

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

EHETŐ CSOMAGOLÁS ÚJ PERSPEKTÍVA AZ ÉLELMISZERIPARBAN

A fejlesztési trendek között a 7. helyen

- Ehető filmek, bevonatok
- WikiCell David Edwards, Harvard

"Wiki Bar,, Párizs

A különféle bevonatok megakadályozzák a CO_2 , H_2O , aromakomponensek kiáramlását és az O_2 beáramlását, továbbá mechanikai szilárdságot biztosítanak.

Bevonatok:

Polisacharidok: cellulóz, keményítő, pektin, alginát

Fehérjék: Zselatin, kazein, szója, savófehérje

Lipidek: lecitin, paraffin

Gyanták: mézga, fenyőbalzsam

Kompozitok: antioxidáns, tartósítószer, íz, illat, aroma , vitamin, ásványi anyag

A WikiCell valójában kétrétegű csomagolást jelent.

Az első (vízzáró) réteg három fő részből áll:

élelmiszer-részecskék, mint a csokoládé, gyümölcs,
dió mag;

kalcium,

természetes anyag: kitozán (ami a szervezetben megtalálható)
vagy alginát (ami az algából származik).

A második réteg, a védő réteg, teljesen ehető
izomaltit.

- A közeljövő termékei a WikiCell jégkrém, joghurt és gyümölcsle.

ÚJ IRÁNYOK A CSOMAGOLÁSTECHNIKÁBAN

HÁZTARTÁSI VÁKUUMCSOMAGOLÁS

- **A csomagolással**
  - A szeparálás megvalósítása (keresztszennyeződés megakadályozása)
  - Fizikai elváltozás gátlása (nedvességvándorlás)
  - az utószennyeződés és keresztszennyeződés (illat, mikroba) kizárása
- **A vákuummal**
  - Az oxidációs és enzimes folyamatok teljes gátlása (zsír nem avasodik, gyümölcs nem barnul, hús nem színeződik el, eredeti ízek....)
  - Oxigént kedvelő mikroorganizmusok szaporodásának ellehetetlenítése
- **A vákuumot hűtéssel kombinálva**
  - a közepes hőmérsékletet kedvelő mikrobák szaporodásának gátlása is
- **A vákuumot alacsony hőfokon való hőkezeléssel és hűtéssel kombinálva (sous vide)**
  - az ételek eredeti beltartalmi értéke nem sérül jelentősen
  - biztonságosabb eltarthatóság

AZ ÚJ IRÁNYOK MAKROBIOLÓGIAI VONATKOZÁSAI

Az **ember** nem egyedülálló organizmus, hanem szuperorganizmus
több mint 10 ezer mikrobafajjal élünk közös
háztartásban

egy 75 kilogramm testtömegű felnőtt 0,75-1,25
kilogramm mikroorganizmussal él együtt.

A mikrobák számos feladatot látnak el: kivonják a tápanyagokat
az élelemből, vitaminokat szintetizálnak,
védenek a fertőzések ellen, és olyan vegyületek termelnek,
amelyek természetes úton csökkentik a gyulladást.

Az emberi szervezet 10 trillió sejtjét **23 ezer** gén állítja elő
A velünk élő mikrobáknak összességében **8 millió** génje van

Hogyan hatnak az új csomagolóanyagok azok összes adalékanyagai és
kompozitjai a mikrobiomra? pl .nanoezüst, ehető csomagolás, titándioxid

AZ ÚJ IRÁNYOK MIKROBIOLÓGIAI VONATKOZÁSAI

Hiányoznak a folyamatos monitorozás eredményei,
pedig a mikrobák változékonysága határtalan

A változás korszerű módszerekkel nyomon követhető
(VNC is kimutatható) **SZEZONALITÁS!**

Bevezetésre kerülnek csomagolási technológiák
hatásvizsgálatok nélkül

Az aktív adalékanyag, tartósítószer mennyiséget
hatásmechanizmusuk kivizsgálásával lehet
meghatározni

Csomagolás kibontása után az előnyök megszűnnek, a
romlás azonnal indul

A mikrobiológiai veszély elleni küzdelem kémiai
veszélyt generál--- kényes egyensúly! pl. nano ezüstöt
tartalmazó dobozok kivonása

KÖVETKEZTETÉSEK

Nagyon sok (talán túl sok) feladatot szánunk a jövőben a csomagolóanyagoknak a sokszor irreális tárolási idő eléréseért

- A fent vázolt célok csak akkor realizálódnak ha a csomagolóanyagot és a csomagolástechnikát a terméktípusához, forgalmazási módjához, az elérendő minőségmegőrzési időtartamhoz választjuk
- A csomagolás hatására megváltozik az élelmiszer mikroökológiai környezete, az élelmiszer mikrobatársulása mind a minőségi, mind az élelmiszerbiztonsági paraméterek
- A helyesen kiválasztott csomagolástechnika is csak lassíthatja a romlást, de nem korlátlan ideig
- Ahányféle csomagolás, annyi új élelmiszer mikrobiológiai szempontból, a csomagolás eltolódást okoz a mikrobiota összetételében

Háztartási vákuumozás esetén

- csak gátolja és nem elpusztítja az élelmiszerben levő mikrobatársulást
- nem zárható ki az oxigént nem kedvelő, és az alacsony hőmérsékletet viszont szerető mikroorganizmusok lassú szaporodása (pl. tejsavbaktériumok, de ezek között kórokozó is lehet)

AZ ÉLELMISZER CSOMAGOLÓANYAGOK ÉS A CSOMAGOLÁS MIKROBIOLÓGIAI VIZSGÁLATA

- *Élelmezésegészségügyi alkalmasság megítélése*
- *Védőképeség megítélése*
vízgőz áteresztőképesség,
mikrobiológiai áteresztőképesség (átnövés)
- *Ellenállóképesség megítélése*
baktérium és penészállóság
- *Hatásvizsgálatok*
Gázösszetétel, vákuum, tartósítószer ...
hatása a mikrobiota összetételére
- *Minőségmegőrzési időtartam meghatározása*

„A levegő tisztasága, nedvességtartalma és hőmérséklete, a zaj, és az izgalom, a fizikai munka mennyisége stb. mind igen fontosak de környezetünkkel való kapcsolatunkban az egyik legalapvetőbb tényező az étel, mivel környezetünk az ételek formájában hatol be szervezetünkbe a legközvetlenebbül.”

Szent-Györgyi Albert

A CSOMAGOLÁS ÉS CSOMAGOLÓANYAGOK MIKROBIOLÓGIAI HATÁSAIRA
KÍVÁNTAM FELHÍVNI A FIGYELMET EZZEL AZ ELŐADÁSSAL.

KÖSZÖNÖM MEGTISZTELŐ FIGYELMÜKET

